

Dina Obeidová: Vstup Turecka do Evropské unie z pohledu České republiky. Bakalářská práce na FHS UK, Praha 2007, 90 s. + 24 s. příloh.

Tematika Evropské unie patří v českém veřejném prostoru po roce 1989 k nejdiskutovanějším, věnují se jí politické elity i řada sociálních vědců. V jejich pohledech však většinou převažovaly spíše sebestředné zájmy, tedy problematika ne/výhod členství v EU, jejího dalšího směřování ve vztahu k zájmům ČR a/nebo partikulárních skupin, v neposlední řadě „redukce EU“ na oblast ekonomické, politické, případně i právní a správní sféry. Jen málokdy se setkáváme, tak jako v případě posuzované bakalářské práce, se zájmy obecnější povahy, jako je například právě zhodnocení otázek spojených s případným vstupem Turecka do EU a jeho sociálními ozvuky. D. Obeidová v tomto případě vstoupila na prakticky neprobádané pole, což neznamená pole na němž by nebyly prezentovány různé názory, a tuto její snahu lze jednoznačně ocenit. Méně pozitivně lze, bohužel, hodnotit způsob prezentace výsledků, tady vlastní bakalářskou práci, ačkoli provedený výzkum rozsahem i kvalitou převyšoval požadavky obvykle kladené na tento vzdělávací stupeň.

* * *

Bakalářskou práci D. Obeidové lze rozdělit na čtyři nestejně dlouhé části, jejichž logická následnost je nesporná a které zároveň představují klíčová strata provedeného socio-politologického výzkumu. Ač to autorka přímo nezdůraznila, správně si jako východisko zvolila oddělené zkoumání politické sféry, působení médií a (doplňkově) vlastní názory občanů získané prostřednictvím interview (jež sama provedla) a sekundární analýzy existujících sociologických šetření. Vůči takto strukturované práci nelze vznést námitek, naopak v případě studentky bakalářského programu překvapuje svojí promyšleností a integrovaností. V první části práce se věnuje prolegomenálním otázkám vlastního výzkumu a základnímu „představení aktérů“, tedy Evropské unie a Turecka (s. 6-31), následuje soupis a rozbor oficiálních vyjádření představitelů ČR ke vstupu Turecka do EU (s. 31-41), popis mediální prezentace Turecka jako celku (ve vybraných třech denících) a obsahová a kontextuální analýza pojednávané tematiky (s. 42-65) a konečně pokus o charakterizaci a dílčí rozbor postojů občanů (s. 65-70).

Pokud jde o metodu práce, autorka vzhledem ke komplexnosti tématu vhodně zvolila kombinaci několika různých přístupů. Zásadní výhrady nicméně mám vůči jejich prezentaci. Počínaje přehledem použitých pramenů a literatury se totiž D. Obeidová omezila na technické, někdy až příliš osobní informace o tom, co dělala, aniž by podala jejich hlubší metodické zdůvodnění nebo – v případě sekundární literatury – kritickou analýzu. V případě oficiálních dokumentů se např. soustředila na naraci o tom, kde je hledala, aniž uvedla, jakým způsobem k jejich rozboru přistupovala (s. 8), v případě analýzy tisku zase bez zjevného důvodu vynechala rozhovory s politiky (s. 9), které mohly činit vhodný komplement k oficiálním stanoviskům.

V historických exkurzech se omezila na přebírání údajů se sekundární literatury, jež jí umožnilo dostatečné pochopení problematiky a přitom ji zbytečně neodvedlo od vlastní práce. Výhrady mám jen k tomu, že prezentace někdy nabývá spíše formy nesourodých výpisků než narativního textu, k přílišnému „šetření“ v případě uvádění zdrojů a také vůči některým (drobným) zkratkovitým tvrzením. Na s. 11 je např. RVHP označena za protiváhu Bruselského paktu, resp. NATO, na s. 24 je Strana spravedlnosti označena za „novou nejvýznamnější stranu“ Turecka v 60. letech apod. Samu použitou literaturu navíc nelze považovat za dostatečně širokou, i když by studentka musela sáhnout zejména po

zahraničních titulech. Je sice chvályhodné, že v případě současné diskuse o vstupu Turecka do EU Obeidová dala slovo tureckému badateli (S. Lacíner), samo o sobě to však neznamená vyvážený pohled, nezbytný pro vědecké uchopení problematiky. Z prezentovaných názorů jsou zřejmé výhody, které by vstup do EU přinesl Turecku, ale nikoli *vice versa*, ačkoli v jiných částech práce autorka správně zasazuje tuto tematiku do širších souvislostí hledání evropské identity a budoucího směřování EU. Např. hned na s. 5 tvrdí, že „samotná Unie se ... bude muset vypořádat s tím, zda se má spíše integrovat, nebo rozšiřovat a jak stanovit své hranice“, přičemž příslušné diskuse výrazně ovlivňují názory na členství Turecka, což je v závěru práce konstatováno i o českém případě (s. 70-71, dále např. s. 40). Podobně v této souvislosti absentují otázky rozdílného náboženství a hodnot a na jiných místech imigrační problematika, ačkoli je (i autorce) zřejmé, že nejsou bez významu; tyto nedostatky patrně padají na vrub chvatu, s nímž bakalářská práce vznikala.

Vlastní obsahová a kontextuální analýza oficiálních dokumentů a mediálního diskursu je podle mého názoru provedena kvalifikovaně a přináší významná zjištění, i zde je nicméně problém s jejich prezentací. Podstatné části bakalářské práce D. Obeidové totiž mají spíše podobu přípravného materiálu, který mohl být odsunut do příloh, na úkor nedostatečně rozvinutého vlastního analytického textu. Prezentované závěry (shrnutí na s. 40-41 a 64-65) proto neobsahují vše, co by k danému tématu mohlo být řečeno, výjimečně se v nich objevují i zkratkovitá tvrzení (např. spojování pravice s podporou vstupu Turecka do EU a levice s jejím odmítáním na s. 41, i když i sama autorka hovoří o „velkém zobecnění“ této úvahy). Drobnější nedostatky lze ostatně najít i jinde: v rámci obecného pojednání o žurnalistice citelně postrádám prezentaci fenoménu tzv. nového žurnalismu, informace o čtenosti a čtenářské stálosti jsou nutně neúplné, zůstaly-li omezeny pouze na vybrané tři deníky, apod. Naprostá většina autorčiných zjištění je nicméně dostatečně podložena a lze s nimi vyslovit souhlas.

Pokud jde o postoje Čechů ke vstupu Turecka do EU, diplomantka zvolila kombinaci dvou výzkumných metod. Zaprvé provedla drobný postojový výzkum, patrně formou strukturovaného interview, který jí sloužil jako doplňkový informační zdroj, aniž by jeho význam přeceňovala (i v tomto případě se však bohužel „neobtěžovala“ prezentací jeho metodických východisek, ani nesdělila, jakým způsobem prováděla výběr respondentů). Druhým zdrojem, zejména v případě postojů vůči (tureckému) náboženství, se stala existující sociologická šetření (jejichž popis opět chybí a která jsou někdy interpretována příliš esencialisticky; např. přecenění drobné změny v postojích vůči případným sousedům-muslimům na s. 68). Se závěrem, že „Češi ... náboženství nepovažují za důležité pro úspěch v životě a většina z nich jej vidí jako konfliktní ... [ale] určité povědomí a vymezování se vůči nekřesťanským náboženstvím (tj. islámu) zde funguje“ (s. 69), lze však opět souhlasit. Ve vlastním závěru práce jej autorka ostatně prohloubila a kromě jiného upozornila na prolínání dvojího, geografického a kulturního pojetí Evropy, širší souvislosti vstupu Turecka do EU v podobě hledání evropské identity a hranic, jež jsou (pro Evropany) důležitější než samo ne/členství Turecka, a z nichž v neposlední řadě vyplývá relativní neznalost „turecké otázky“ ze strany Čechů (tento fenomén je ovšem v menší míře přítomný i v ostatních evropských zemích).

Po formální stránce má bakalářská práce D. Obeidové k dokonalosti daleko. Časté jsou překlepy a zejména nerespektování větných vazeb, seznam použité literatury není úplný (chybí například citovaný článek E. Koháka) a není řazen abecedně, na několika místech výklad ztrácí logickou linii (např. na s. 42 autorka uvádí, že se k popisu čtenosti a čtenářské stálosti analyzovaných periodik již nebude vracet, ač jej zařadila až na s. 44-46).

Bakalářská práce D. Obeidové vyvolává rozporuplný dojem. Vysoce pozitivně musí být hodnocena již volba tématu, samostatný přístup k jeho zpracování a jeho logické členění, stejně jako náročnost, šíře a preciznost provedených zkoumání, jež rozhodně nejsou na bakalářském stupni vzdělání obvyklé. Zjištění, k nimž autorka dospěla, mají svou váhu a po podstatném formálním přepracování by si zasloužila prezentaci v odborném tisku, např. formou studie v čsp. *Lidé města*. Negativně naproti tomu musím hodnotit stávající prezentaci, protože bakalářská práce vykazuje řadu formálních, logických i obsahových nedostatků, či spíše ve vlastním slova smyslu nedodělků. Čas, který studentce chyběl k řádnému dokončení bakalářské práce, je na výsledku znát až příliš výrazně. Z těchto důvodů práci **doporučuji k obhajobě**, hodnotím ji však pouze jako **velmi dobrou** (35-39 b.).

V Praze 4. září 2007

.....
PhDr. Zdeněk R. Nešpor, PhD.